

Wojciech J. Cynarski, Marcin Obodyński

Sport a porządek społeczny : wyzwania dla teorii i praktyki : 2nd Congress of Sociology of Sport : Kolonia, 18-21 czerwca 2003

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu,
kultura, zdrowie, edukacja] 4, 440-444

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mgr Marcin Obodyński jest absolwentem IWFiZ UR. Trenował amatorsko karate, kick-boxing i judo. Interesuje się zwłaszcza problematyką socjologii sportu i turystyką. Komunikat jest efektem wspólnego – z dr. Cynarskim – udziału w Kongresie ISSA.

WOJCIECH J. CYNARSKI¹, MARCIN OBODYŃSKI²

¹UR Rzeszów, ²PWSZ Krosno

Sport a porządek społeczny – wyzwania dla teorii i praktyki.

2nd Congres of Sociology of Sport.

Kolonia, 18–21 czerwca 2003

International Sociology of Sport Association (ISSA) jest towarzystwem naukowym powstałym w 1965 roku, które reprezentuje socjologię sportu w International Sociological Association (ISA) i w International Council of Sport Science and Physical Education (ICSSPE). Pierwszy światowy kongres ISSA odbył się w 2001 roku w Seulu, a na drugi wybrano właśnie Kolonię. II Światowy Kongres Socjologii Sportu ISSA uzyskał hasło przewodnie: *Sport and Social Order – Challenges for Theory and Practice*.

Kolonia (Köln) to stare, zabytkowe miasto, którego nazwa pochodzi od dawnej kolonii rzymskiej. Dzisiaj liczy prawie półtora miliona mieszkańców. To tutaj znajduje się największa w Niemczech uczelnia nauk o sporcie i wychowaniu fizycznym. Deutsche Sporthochschule Köln kontynuuje tradycję uczelni powstałej w Berlinie w roku 1920. Od 1970 posiada status uniwersytecki (m.in. uprawnienia habilitacyjne). Dysponuje znakomitą bazą (kryte pływalnie, stadion, sale gimnastyczne etc.), gdzie kształci 7 tysięcy studentów i naucza ponad 30 dyscyplin sportowych. Szkoła, której rektorem jest od wielu lat prof. Walter Tokarski, oferuje kierunki: trening/wyczyn sportowy, czas wolny/rekreacja, prewencja i rehabilitacja, ekonomia sportu/management, media/komunikacja społeczna. Wśród 20 instytutów jest oczywiście instytut socjologii sportu.

Występ baletu studenckiego, uświetniający ceremonię rozpoczęcia kongresu, współgrał z tematyką, czy wręcz profilem tej dużej imprezy. Występowały dwie pary – jedna hetero-, druga homoseksualna. W wypowiedzi przedstawicielki władz miasta padła liczba 10% mieszkańców o odmiennej orientacji seksualnej. Toteż panie organizujące kongres – 14 kobiet z zakładu *Gender Studies* – miały uzasadnienie dla promowania wśród wyzwań porządku społecznego tematyki feminizmu i homoseksualizmu. Pomimo, że logo kongresu stanowiły kontury wież sławnej kolońskiej katedry, głównym motywem kulturowym tej imprezy i samego miejsca jawi się właśnie manifestowanie inności seksualnej. Także w literaturze pojawia się coraz więcej prac dotyczących emancypacji kobiet w sporcie, a organ ISSA – „International Review for the Sociology of Sport”(IRSS) w tym celu.

Z Polski przybyło tylko kilka osób: dr Irena Pawłucka i prof. Andrzej Pawłucki (AWFiS Gdańsk), prof. Jerzy Kosiewicz i dr Andrzej Smoleń (AWF Warszawa), prof. Kazimierz Obodyński, dr Wojciech J. Cynarski i mgr Maciej Obodyński (IWFiZ UR). Być może żyjemy jeszcze na peryferiach Europy, ale sytuacja wyżej zasygnalizowana (te 10% – niewątpliwie poważny problem społeczny) jawiła się polskiej reprezentacji bardziej jako zboczenie i wyraz kryzysu moralnego. Oczywiście „sport and gender order” nie był jedynym tematem kongresowych obrad. Głównymi problemami były także (z założenia) nierówność i stratyfikacja w sporcie, zdrowotny wymiar ćwiczeń, globalizacja i regionalizacja w sporcie, relacje sportu i mass-mediów, aspekty polityczne i problemy organizacyjne sportu. Także socjologii organizacji sportu w Polsce dotyczyły dwa zakwalifikowane referaty A. Smolenia, a W. J. Cynarski i K. Obodyński przygotowali wystąpienie dotyczące globalizacji różnych form kultury fizycznej.

Program kongresu

Pierwszego dnia zaplanowano przyjazd uczestników, ich weryfikację i zakwaterowanie. Uczestnicy zostali zakwaterowani w Centrum judo i hokeja na terenie uczelni lub także w innych hotelach. 18 czerwca po ceremonii otwarcia zaproszono uczestników na powitalny bufet (szwedzki stół). Wszystko realizowane było w budynkach Wyższej Szkoły Sportowej (Sporthochschule).

Drugiego dnia z około 20 minutowym opóźnieniem rozpoczął się plenarny wykład P. Donnelly'ego (Toronto, Kanada), poświęcony pracy małych dzieci w biznesie sportowym. Jego zdaniem 200 milionów dzieci pracuje w sporcie – szyjąc piłki, trenując itd. Refleksja dotyczyła aspektów: moralnego, zdrowotnego i prawnego. Dzieci grają w piłkę, ćwiczą sztuki walki (*martial arts*), ... [Jest to praca, czy raczej zabawa?]. W szczególności – zdaniem Donnelly'ego – w balecie i gimnastyce artystycznej ma miejsce wczesny wyczyn i wynikająca z niego medykalizacja [doping]. Organizatorzy przewidzieli godzinne wykłady i półgodzinne wystąpienia referatowe (łącznie z dyskusją).

Dalsze obrady toczyły się w sekcjach tematycznych. S. Nagel (Tübingen, Niemcy) rozpoczął obrady dotyczące funkcjonowania klubów sportowych. Wyróżnił ich 6 kategorii i skonstatował, że „tylko niektóre kluby formułują wyraźnie (tzn. zapisują w statutach) cele swej działalności”. A. Smoleń przedstawił referat o społecznych aspektach zróżnicowania klubów sportowych w Polsce według ich prawnego statusu.. Prof. M. Arvisto (Tallinn, Estonia) mówił o organizacji sportu w procesie zmiany. „Do niedawna idea klubu sportowego była w Estonii nieznaną”, a obecnie powstają tu stowarzyszenia sportowe i funkcjonują zwłaszcza małe kluby (do ok. 30 osób). Z kolei Heinz-D. Horch (Köln) stwierdził, że dla dogłębnego wyjaśnienia zachodzących zmian konieczne jest stosowanie wielu różnych (ujmujących poszczególne aspekty) teorii.

Z racji zainteresowań autorzy wybrali udział w sesji “Sport and Body Culture”. Brent McDonald (Melbourne, Australia) przedstawił tu referat pt. *Seishin Habitus: Spiritual Capital – Investments through Japanese University Rowing*. Ponieważ McDonald nawiązał do pojęcia z dziedziny *budō*, Cynarski zapytał go o istotny dla percepcji psychofizycznego sensu dróg sztuk walki fakt uprawiania tychże. Młody australijski badacz sam nie trenuje i notabene powtarza prawdę odkrytą dawno, a opisane już przed 5–10 laty chociażby przez Cynarskiego. Interesujący był natomiast referat J. Noormetsa (Tallinn), dotyczący związków socjologii z epistemologią cielesnej praktyki.

W piątek 20 czerwca plenarne obrady otworzyła przewodnicząca kongresu Ilse Hartmann-Tews a z wykładem kluczowym wystąpiła prof. Cora Burnett (Johannesburg, RPA). Zwróciła uwagę na istotny epistemologiczny fakt, że na treść badań wpływa narodowość, płeć, tożsamość i światopogląd badacza. Jej pogląd o konieczności łączenia etnografii z socjologią społeczną koresponduje z antropologicznym paradygmatem O. Weissa i sprawdza się zwłaszcza w warunkach Afryki, gdzie jest szczególnie celowe stosowanie tej perspektywy badawczej w teorii socjologii sportu (kultury fizycznej). Burnett prowadzi więc badania wychowania fizycznego i sportu na kontynencie afrykańskim w połączeniu z badaniami międzykulturowymi (cross-cultural). Ponadto zajmuje się problemami sportu globalnego, np. powszechnym zjawiskiem chuligaństwa widowni piłki nożnej. Podaje za E. Parkiem, że „przemoc w piłce nożnej” spowodowała 43 wypadki śmiertelne (dane z kwietnia 2001). Analizowała następnie 6 hipotez wyjaśnień tego problemu.

W grupie tematycznej “Challenges of Globalisation in Sport” mała salka została zupełnie zapełniona (brakło miejsc siedzących). D. Bloyce (Chester, W. Brytania) zastanawiał się, dlaczego *baseball* zdobywa popularność wszędzie, tylko nie w Europie? Otóż sport ten towarzyszy globalizacji/amerykanizacji, której Stary Kontynent poddaje się w mniejszym stopniu. Kontrowersyjny jest też modelowy układ interpretacyjny sportu zaproponowany przez J. Maguire'a. Obok modelu biomedycznego umieścił on ‘kompleks sportowo-przemys-

słowy', w którym jednym z wymiarów instytucjonalnych mają być 'nauki o sporcie', oraz model 'human development' związany z etyką ekologiczną (w oryginale "green ethics"). Nie ma tu miejsca dla głębszego humanizmu i personalizmu.

Japońscy badacze (Yasuhiro Kudo, Haruo Nogawa i Yasuko Kudo) podjęli problem migracji i turystyki sportowej, wymieniając wyjazdy na imprezy sportowe sportowców i kibiców. Potwierdzili amerykańską stylizację życia Japończyków, którzy coraz chętniej podróżują. Brakło tu jednak uwzględnienia wyjazdów („eksportu”) nauczycieli sztuk walki i międzynarodowej turystyki do źródeł *budō*. Z kolei D. Suzuki przedstawił wyniki badań innej japońskiej trójki dotyczące popularności różnych dyscyplin sportu w wybranych krajach. W Japonii baseball zdecydowanie „przebija” tradycyjne dziedziny kultury fizycznej: *sumō* i *budō* (sztuki walki), przy czym młodzież coraz bardziej interesuje się piłką nożną. Ogólnie najczęściej – zwłaszcza w Europie – boksem interesują się warstwy niższe, a tenisem i golfem wyższe warstwy społeczne.

W sesji popołudniowej poświęconej zagadnieniom sportu, kultury i tożsamości sympatyczna blondynka Katie Butler (Leicestershire, UK) analizowała polityczne determinanty symboliki igrzysk olimpijskich. Mówiła o „celebracji dominacji” USA w hokeju na lodzie i o bohaterach „zimnej wojny” (na lodzie). Prof. Burn-Jang Lim (Seul, Korea) podjął problem narodowej symboliki i zmieniających się wyrazów szacunku dla flagi narodowej w Korei Południowej. Ludzie sami i spontanicznie podczas FIFA produkowali stroje w barwach narodowych. Czy wynikało to z potrzeby patriotyzmu (tożsamości)?

Tego wieczora zaplanowano jeszcze popołudniowy wykład plenarny, którego wykonawcą był irlandzki profesor Dunning. Zdaniem Erica Dunninga, pojęcia 'sport' i 'porządek społeczny' to „ideologiczne i naukowe konstrukcje”. Analizował on przejście od perspektywy purytańskiej po liberalną lub konsumpcjonistyczną i komercyjną. Sesja poświęcona dopingowi i zachowaniom dewiacyjnym w sporcie poprowadzona przez młodego niemieckiego naukowca Uwe Schimanka była dość interesująca, lecz nie wniosła nowej wiedzy do dyskutowanych problemów. Między innymi Brytyjczyk B. Houlihan przedstawił problem kontroli antydopingowej w świetle praw zawodnika, a I. Ritchie (Kanada) przypomniał o zapomnianych ideałach amatorstwa i dopingowej prohibicji.

W porannej sesji plenarnej 21.06. przewidziano wykład U. Schimanka o autonomii nowoczesnego sportu i zagrożeniach. Na gruncie ujęcia systemowego Schimank ukazał sport jako podsystem nowoczesnego społeczeństwa. Widzi w nim miejsce także dla dopingu (?) i zaleca patrzeć w przyszłość.

Wypadało wziąć też udział w jednej z zaplanowanych sesji „trendowej” problematyki *gender*. Sesję „Gender Sports Participation – International Perspectives” poprowadziła prof. Shona Thompson. Na sali mężczyzn było tylko kilku – zdecydowana mniejszość. Pierwszy referat autorstwa M. Sharepour (Babolsar, Iran) ukazał fakt małego udziału irańskich kobiet w kadrze narodowej w sportach olimpijskich. Natomiast wiele kobiet ćwiczy tam w szczególności sztuki walki – „sporty samoobrony”. Drugi prelegent – Hindus (-ka?) Gahlawat nie pojawił się. Nie było więc możliwości dowiedzieć się o sytuacji sportu kobiet w Indiach więcej, niż z krótkiego streszczenia, ale mieliśmy na to pół godziny. Natomiast interesujący okazał się referat prezentujący wyniki japońsko-norweskich badań, dotyczących instytucjonalizacji sportu kobiet w połączeniu z ruchem emancypacyjnym w Japonii, który przedstawiła pani Shihō Sato. Otóż spada nieznacznie udział japońskich kobiet w sporcie, ponieważ mężczyźni (mężowie) pracują obecnie statystycznie dłużej, niż przed kilku laty. W badaniu respondenci (właściwie respondentki – kobiety) twierdzili najczęściej, że kobieta powinna zaprzestać pracy po urodzeniu dziecka. Feministyczne teorie z trudem przebijają się w specyficznej kulturze japońskiego społeczeństwa. Powoli jednak następują zmiany w tamtym, tradycyjnie patriarchalnym modelu rodziny. Jednakże kultura życia rodzinnego nadal nie przewiduje tam np. posiadania dzieci przez kobiety niezamężne. Z kolei R. Chappell (Londyn) mówił o problemach sportu w „łączonym

narodzie” w Południowej Afryce. Zmiany społeczno-polityczne (wyrównanie praw ludności białej i kolorowej) następują także na obszarze sportu. Wreszcie pani G. Segui (Strasbourg, Francja) przedstawiła uczestnictwo w sporcie ludności pokolonialnych krajów frankofońskich. Jej zdaniem we Francji zdecydowanie preferowana przez mężczyzn jest piłka nożna, co pozostaje w sprzeczności z wynikami badań przedstawionymi przez D. Suzuki. Ogólnie mężczyźni są bardziej (w porównaniu z kobietami) otwarci na sport i bardziej tą dziedziną zainteresowani, lecz nie zawsze konsekwentni – sportowo aktywni.

W jednej z ostatnich sesji nt. “Physical Education and Lifelong Participation” szczególnie interesujący był referat N. Ishizawy (Kobe), dotyczący codziennej aktywności fizycznej ludzi starych (powyżej 75 lat). W kraju najdłuższej średniej życia stwierdzono, że aktywność fizyczna poprawia zwłaszcza poczucie życiowej satysfakcji badanych.

Zakończenie kongresu miało miejsce w kolońskim Muzeum Sportu i Olimpizmu (Deutsches Sport- und Olympiamuseum).

Podsumowanie i refleksje końcowe

Recenzowano streszczenia prac nadesłane pół roku wcześniej. Z niewiadomych względów, których można się jednak domyślać, nie zakwalifikowano do wystąpienia wielu znakomitych autorów. Czyżby miała miejsce rywalizacja ISSA z EASS? Ponadto liderzy ISSA hołdują scjentystycznemu modelowi uprawiania socjologii, który prowadzi niekiedy do paradoksów lub sprzeczności przy interpretacji zjawisk społecznych. Brakło chęci zbliżenia (integracji) środowiska badaczy socjologii sportu. Organizatorzy przewidzieli jedynie bankiet powitalny, jedną wycieczkę (metrem) do sławnej katedry i bankiet pożegnawczy, na który przybyło już niewiele osób. Program towarzyski i kulturalny na pewno nie był więc przeladowany. Chętni mogli ewentualnie kibicować rozgrywanej na boiskach Sporthochschule Köln lidze piłki nożnej gejów i lesbijek. Zaplanowanie większej ilości czasu wolnego dla uczestników kongresu wyniknęło zapewne z załatwiania w tym czasie wewnętrznych spraw niemieckich i wyborów do władz stowarzyszenia. Gertrud Pfister z Danii zastąpiła w funkcji prezydenta ISSA Josepha Maguire’a (W. Brytania).

Kanadyjczyków można było rozpoznać na sesjach kongresowych po ubiorze: krótkie spodenki, sandały (bez skarpetek), nie mówiąc o braku marynarki i krawata. A przecież nie było zbyt gorąco. Toteż np. Polacy, Japończycy i Koreańczycy wytrzymywali standard wizytowy. Czy wynika to z różnicy etosów kultur wojowników i amerykańskich kupców?

Na kongres przybyła ponad setka uczestników z 6 kontynentów, m.in. liczne grupy z Europy, krajów anglosaskich i Dalekiego Wschodu. Udział w kongresie wzięło 7 osób z Polski, zaznaczając swą obecność także w dyskusjach i uczestnicząc w zebraniu zarządu EASS. Sam kongres stanowił mimo wszystko ważne wydarzenie w dziedzinie socjologii sportu.

Zebranie zarządu EASS

Wieczorem 19 czerwca odbyło się spotkanie robocze działaczy Europejskiego Stowarzyszenia Socjologii Sportu połączone z kolacją. W zebraniu, które zorganizowali i prowadzili: Otmar Weiss – przewodniczący EASS, Jerzy Kosiewicz wiceprzewodniczącą i Georg Anders – sekretarz generalny tego stowarzyszenia, Irena i Andrzej Pawlucy a także, jako organizatorzy II Kongresu EASS, K. Obodyński i W. J. Cynarski.

Konferencja prasowa na Sali Senatu UR podczas pierwszego z serii sympozjów EASS w Rzeszowie (listopad 2002). Fot. E. Wójcikiewicz

Poinformowano o ustaleniach zebrania zarządu EASS w Budapeszcie: m.in. o planowanym wydaniu książki z wybranymi tekstami z kongresu w Wiedniu, a także o powołaniu periodyku pn. „European Journal of Sport and Society” (EJSS) pod red. D. H. Jüttinga (Münster, Niemcy). Prof. J. Kosiewicz poinformował o rozpoczęciu badań międzynarodowych, w których biorą udział badacze z Polski (z Warszawy i Rzeszowa) i z kilku krajów europejskich. Dyskutowano o zmianach statutowych EASS i planowanym zebraniu wyborczym. Kolejne kongresy EASS odbędą się w Rzeszowie (2004) i w Jyväskylä (2006). Pierwszy komunikat o przyszłorocznym kongresie organizowanym w Rzeszowie i Łańcucie został rozdany uczestnikom kongresu ISSA.